

Zástavní právo a příslušnost soudu

V případě, že zástavní právo slouží k zajištění závazků, uvedených v ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) pod body aa) až nn) o.s.ř., tedy mimo jiné závazků ze smlouvy o úvěru, projednávají a rozhodují spory z právních vztahů vzniklých ze zástavních smluv a ze zástavních práv, zřízených na jejich základě, v prvním stupni - jak vyplývá z ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) bodu pp) o.s.ř. - krajské soudy s působností ve věcech obchodních, a to bez zřetele k tomu, zda účastníci závazkového vztahu jsou či nejsou podnikatelé. Na určení věcné příslušnosti soudů nemá vliv ani to, zda účastníky řízení jsou účastníci rozhodného závazkového vztahu; z hlediska ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) bodu pp) o.s.ř., totiž není významné, kdo je účastníkem řízení, ale pouze okolnost, zda jde či nejde o spor z právních vztahů vzniklých při zajištění závazků uvedených v ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) pod body aa) až nn) o.s.ř.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1652/2003, ze dne 17.12.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců A) Ing. P. M., B) Ing. J. M., obou zastoupených advokátem, proti žalovanému Ch. H., a. s., zastoupenému advokátem, o určení neplatnosti smlouvy o zřízení zástavního práva, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 1 pod sp. zn. 15 C 268/2000, o dovolání žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. listopadu 2002 č.j. 13 Co 581/2002-43, tak, že rozsudek městského soudu a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 28. června 2002 č.j. 15 C 268/2000-29 se zrušují a věc se postupuje k dalšímu řízení Městskému soudu v Praze jako soudu věcně příslušnému k řízení v prvním stupni.

Z odůvodnění :

Žalobci se žalobou podanou dne 27.12.2000 u Obvodního soudu pro Prahu 1 domáhali, aby bylo určeno, že "smlouva o zřízení zástavního práva k nemovitosti uzavřená dne 7.2.1996" mezi žalovaným jako zástavním věřitelem a žalobci A) a B) jako zástavci, kterou byly zastaveny "nemovitosti - dům čp. 429, M. 1, P. 1, stavební parcela č. 372 a 373/2, katastrální území S. M., zapsané u Katastrálního úřadu P.-m. na LV č. 166, vložená do katastru nemovitostí pod č.j. V2 1785/96 dne 31.7.1996 s právními účinky vkladu ke dni 14.2.1996", je neplatná. Žalobu zdůvodnili zejména tím, že předmět zástavního práva není ve smlouvě označen dostatečně určitě, neboť zastavená budova je identifikována "pouze číslem popisným a nikoliv též uvedením čísla parcely, na které se nachází", a že ve smlouvě o zřízení zástavního práva "je rovněž nedostatečně vymezena zajištěná pohledávka", neboť zástavní smlouva výslovně zmiňuje peněžitou pohledávku vzniklou na základě smlouvy o půjčce ze dne 7.2.1996, avšak "účastníci žádnou smlouvu o půjčce toho dne neuzavřeli, nýbrž uzavřeli smlouvu o úvěru". Z těchto důvodů je smlouva o zřízení zástavního práva k nemovitosti ze dne 7.2.1996 "absolutně neplatná ve smyslu ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku".

Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 28.6.2002 č.j. 15 C 268/2000-29 žalobu zamítl a rozhodl, že žalobci jsou povinni zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení 2.150,-Kč k rukám advokáta. Dospěl k závěru, že označení zástavy (domu a dvou stavebních parcel) ve smlouvě o zřízení zástavního práva je dostatečně určité, neboť splňuje všechny požadované náležitosti podle tehdy účinného znění ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 344/1992 Sb., a není tu důvod neplatnosti smlouvy podle ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku. Za dostatečně určité a jednoznačné považoval soud prvního stupně rovněž vymezení zajištěné pohledávky ve smlouvě, která je označena nejen názvem smlouvy, ale je charakterizována též datem jejího uzavření (7.2.1996) a výší poskytnutých peněžních prostředků (35.000.000,- Kč), a nebylo zjištěno, že by účastníci téhož dne uzavřeli ještě jinou smlouvu o přenechání peněz ve stejné výši.

K odvolání žalobců Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 27.11.2002 č.j. 13 Co 581/2002-43 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl, že žalobci jsou povinni společně a nerozdílně zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení 5.075,-Kč k rukám advokáta. Odvolací soud shodně se soudem prvního stupně dovedl, že předmět zástavního práva (zastavené nemovitosti) je zcela dostatečně a určitě vymezen ve smyslu ustanovení § 5 odst. 1 zákona č. 344/1992 Sb. ve znění účinném ke dni uzavření zástavní smlouvy a že v zástavní smlouvě je zcela

určitě označena též pohledávka, která je touto smlouvou zajišťována, "příčemž není podstatné, že jako právní důvod této pohledávky je uváděna půjčka nebo úvěr, neboť pohledávka žalovaného vůči žalobcům je zcela nesporná co do právního důvodu, tak i výše". Námitku žalobců, že věcně příslušným k projednání a rozhodnutí této věci měl být krajský soud jako soud prvního stupně, odvolací soud odmítl s odůvodněním, že v projednávané věci "nejde o spor ze smlouvy o úvěru, ale o neplatnost zástavní smlouvy podle § 151a a násl. obč. zák., jde tedy o odlišný institut než smlouva o úvěru, která není předmětem sporu mezi účastníky".

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali žalobci dovolání. Namítají, že smlouva o zřízení zástavního práva k nemovitosti ze dne 7.2.1996 "neurčitě a nedostatečně vymezuje předmět zástavy (v čl. 2 smlouvy není jasné specifikováno, která ze tří nemovitostí je dána do zástavy)" a že je proto neplatným právním úkonem podle ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku. Žalobci dále nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že mezi účastníky není sporu o tom, že žalovaný poskytl žalobcům půjčku, popř. úvěr. Trvají na tom, že jim nikdy na základě "smlouvy o půjčce" žádné peněžité prostředky nebyly poskytnuty a že jim nemohl proto z tohoto právního důvodu vzniknout ani závazek. Mezi žalobci a žalovaným došlo k uzavření "Smlouvy o úvěru upravené výhradně normami obchodního práva". Protože "účastníci zástavní smlouvou zajistili pohledávku vzniklou na základě smlouvy o půjčce, k jejímuž uzavření však nikdy nedošlo, nemohl tedy platně vzniknout ani závazek ze smlouvy zástavní". Žalobci rovněž namítají, že "zde v případě zástavní smlouvy zajišťující pohledávku ze smlouvy o úvěru existuje nedostatek věcné příslušnosti soudů, jež v dané věci rozhodovaly", a že odvolací soud svým postupem porušil povinnost uloženou mu ustanovením § 104a o.s.ř. a rozhodl o této zásadní právní otázce (věcné příslušnosti soudu) rozdílně od rozhodovací praxe odvolacích soudů i soudu dovolacího. Navrhli, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl, aby dovolací soud dovolání zamítl, neboť rozhodnutí soudů obou stupňů jsou správná.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 občanského soudního řádu, se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 občanského soudního řádu).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 občanského soudního řádu.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm.a) občanského soudního řádu] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst.1 písm.b) občanského soudního řádu], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) občanského soudního řádu a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) občanského soudního řádu]; to neplatí ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20.000,- Kč a v obchodních věcech 50.000,- Kč, přičemž se nepřihlíží k příslušenství pohledávky [§ 237 odst.2 písm.a) občanského soudního řádu], a ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení [§ 237 odst.2 písm.b) občanského soudního řádu].

Žalobci dovoláním napadají rozsudek odvolacího soudu ve výroku, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) občanského soudního řádu dovolání není přípustné, a to již proto, že ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí ve věci samé, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalobců proti rozsudku odvolacího soudu tedy může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst.1 písm.c) občanského soudního řádu.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst.1 písm.c) občanského soudního řádu zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [§ 237 odst.3 občanského soudního řádu].

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov.

§ 242 odst.3 občanského soudního řádu); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst.3 občanského soudního řádu ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) občanského soudního řádu není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže odvolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst.3 občanského soudního řádu, dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci odvolací soud řešil mimo jiné právní otázku, které soudy jsou věcně příslušné k projednání a rozhodnutí žaloby o určení neplatnosti smlouvy o zřízení zástavního práva (zástavní smlouvy), uzavřené k zajištění závazků ze smlouvy o úvěru. Uvedenou právní otázku odvolací soud vyřešil jinak, než jak je řešena v konstantní judikatuře soudů (srov. například právní názory uvedené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28.12.1999 sp. zn. 21 Cdo 1781/99 a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28.12.1999 sp. zn. 21 Cdo 1671/99, uveřejněném pod č. 67 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2000). Vzhledem k tomu, že její posouzení bylo pro rozhodnutí projednávané věci významné (určující), představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání žalobců proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) občanského soudního řádu.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 občanského soudního řádu, které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první občanského soudního řádu), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Protože řízení v projednávané věci bylo zahájeno v době do 31.12.2000, je třeba otázku věcné příslušnosti soudů v této věci i v současné době posuzovat podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31.12.2000 - dále jen o.s.ř. (srov. Část dvanáctou, Hlavu I. bod 2. zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

Podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) bodu nn) a pp) o.s.ř. rozhodují krajské soudy jako soudy prvního stupně ve věcech obchodních, bez zřetele na to, zda účastníci závazkového vztahu jsou podnikatelé, spory ze smlouvy o úvěru a spory z právních vztahů vzniklých při zajištění závazků uvedených pod aa) až nn).

V posuzovaném případě bylo zjištěno, že smlouvou o zřízení zástavního práva k nemovitosti ze dne 7.2.1996 byly ve prospěch žalovaného zastaveny nemovitosti ve vlastnictví (v bezpodílovém spoluvlastnictví, nyní ve společném jmění manželů) žalobců k zajištění pohledávky ze smlouvy o úvěru ze dne 7.2.1996, který poskytl žalovaný žalobci A) ve výši 35.000.000,- Kč. O tom, že smlouva o úvěru ze dne 7.2.1996 uzavřená mezi žalobcem A) a žalovaným je úvěrovou smlouvou, není pochyb, neboť její ujednání - zejména obsažená v čl. I smlouvy - odpovídají právní úpravě podle ustanovení § 497 a násl. obchodního zákoníku ve znění účinném ke dni uzavření této smlouvy. Žalobci se domáhají určení, že smlouva o zřízení zástavního práva (zástavní smlouva) je neplatným právním úkonem, neboť není dostatečně určitá.

Zástavní smlouvy a na jejich základě vzniklá zástavní práva jsou jedním z právních prostředků zajištění závazků [srov. například § 552 a § 151a odst.1 (nyní § 152) občanského zákoníku]. V případě, že zástavní právo slouží k zajištění závazků, uvedených v ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) pod body aa) až nn) o.s.ř., tedy mimo jiné závazků ze smlouvy o úvěru, projednávají a rozhodují spory z právních vztahů vzniklých ze zástavních smluv a ze zástavních práv, zřízených na jejich základě, v prvním stupni - jak vyplývá z ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) bodu pp) o.s.ř. - krajské soudy s působností ve věcech obchodních, a to bez zřetele k tomu, zda účastníci závazkového vztahu jsou či nejsou podnikatelé. Na určení věcné příslušnosti soudů nemá vliv ani to, zda účastníky řízení jsou účastníci rozhodného závazkového vztahu; z hlediska ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) bodu pp) o.s.ř., totiž není významné, kdo je účastníkem řízení, ale pouze okolnost, zda jde či nejde o spor z právních vztahů vzniklých při zajištění závazků uvedených v ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) pod body aa) až nn) o.s.ř.

Protože v posuzovaném případě se žalobci domáhají určení neplatnosti zástavní smlouvy, na základě které bylo zřízeno zástavní právo k zajištění pohledávky žalovaného ze smlouvy o úvěru, šlo v řízení před soudy o spor z právního vztahu, který vznikl při zajištění závazku uvedeného v ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) bodu nn) o.s.ř. Žalobci tedy důvodně namítají, že věc měla být projednána a rozhodnuta v prvním stupni krajským soudem s působností ve věcech obchodních, kterým byl v době zahájení řízení v této věci Krajský obchodní soud v Praze.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem občanského soudního řádu). Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc postoupil k dalšímu řízení Městskému soudu v Praze, který dnem 1.1.2001 převzal věci projednávané Krajským obchodním soudem v Praze k dalšímu řízení (srov. čl. II bod 1 větu první zákona č. [215/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [436/1991](#) Sb., o některých opatřeních v soudnictví, o volbách přísedících, jejich zproštění a odvolání z funkce a o státní správě soudů České republiky, ve znění pozdějších předpisů) a který je jako soud prvního stupně s působností ve věcech obchodních věcně příslušný tento spor v řízení v prvním stupni projednat a rozhodnout (§ 243b odst. 3 věta druhá občanského soudního řádu).

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)